

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Styret i SPAREBANK 1 NORDMØRE
Postboks 23
6501 KRISTIANSUND N

Vår referanse
24/1981
Deres referanse

29.11.2024

Tilsynsrapport

Rapporten oppsummerer stedlig tilsyn i Sparebank 1 Nordmøre (heretter omtalt "banken") 15. – 16. april 2024. Formålet med tilsynet var å belyse og vurdere utvalgte deler av bankens økonomiske stilling, intern virksomhetsstyring, risikosituasjonen og interne styrings- og kontrollsystemer på kreditt-, likviditets- og markedsrisikoområdet.

Bankens risikoreporter og myndighetsrapporter viser at kapitaldekningen har vært under Finanstilsynets forventning til kapitalkravsmargin. Opptak av et ansvarlig lån andre kvartal 2024 styrket soliditeten. Finanstilsynet mener at styret i kapitalstyringen må ta høyde for forhold utenfor bankens direkte kontroll, slik som negativ migrasjon i utlånsporteføljene.

Finanstilsynet mener at banken har høy risiko i utlånsporteføljen på BM-området og samtidig er tapsavsetningene lave. Finanstilsynet ber styret følge opp risikoeksponeringen for BM-porteføljen. Finanstilsynet vurderer videre at bankens etterlevelse av IFRS 9-regelverket har flere svakheter.

Til grunn for tilsynsrapporten ligger Finanstilsynets foreløpige tilsynsrapport datert 17. juni 2024 og styrets svarbrev datert 25. september 2024. For Finanstilsynets merknader til bankfremmed virksomhet og risikostyrings- og etterlevelsesfunksjonen, har styret i sitt tilsvarende redegjort for tiltak som Finanstilsynet legger til grunn at styret følger opp. Dette vil ikke omtales videre i tilsynsrapporten.

Intern virksomhetsstyring

Kapitalforhold

Konsolidert innrapportering for første kvartal 2024 viste en samlet kapitaldekning på 21,1 prosent. Dette innebærer at banken ikke oppfylte Finanstilsynets forventning til en kapitalkravsmargin på 1,5 prosent. Samlet kapitaldekning er også en gjenopprettingsindikator i banken, hvor grensen er satt på samme nivå (regulatorisk kapitalkrav pluss kapitalkravsmargin).

Av innrapporteringen til Finanstilsynet fremgår det at banken har tatt opp et ansvarlig lån på 150 millioner kroner med innbetalingsdato 17. april 2024, som gir en konsolidert kapitaldekning på 22,0 prosent.

En av styrets oppgaver er å sikre at banken til enhver tid er tilstrekkelig kapitalisert. Kapitaliseringen må ses i lys av forventningen til inntjening og risikoen for tap i utlånsvirksomheten. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret redegjøre for hvilke tiltak som settes inn for å styrke kapitaldekningen.

Finanstilsynet noterer seg at det er iverksatt tiltak for å sikre tilstrekkelig kapitalisering av banken ut 2024 og at dette arbeidet er forankret i balansekomiteen og konsernledelsen. En balansert utlånsvekst fremheves som et hovedgrep i styrets redegjørelse.

Finanstilsynet mener at styret i kapitalstyringen også må ta høyde for forhold utenfor bankens direkte kontroll, slik som negativ migrasjon i utlånsporteføljene.

Risikoappetitt, risikorammer og etterlevelse – vedvarende rammebrudd

Av risikorapportene fremgår det at banken i perioden 2021-2023 brøt interne rammer for flere risikokategorier.

Risikorapportene for 2023 viser at banken har betydelig kundekonsentrasjon.

På bakgrunn av bankens gjentatte brudd på interne rammer, stilte Finanstilsynet spørsmål ved om nivåer i risikorammeverket er hensiktsmessig satt, om etterlevelsen av rutiner er for svak eller om det ikke er iverksatt tilstrekkelige tiltak for å unngå ytterligere brudd.

Finanstilsynet noterer seg at styret vurderer rammene som hensiktsmessig fastsatt og at de reflekterer styrets risikotoleranse innen kredittrisiko for BM. Videre noterer Finanstilsynet at banken fra 2. halvår 2023 har innført en ny rutine, som innebærer at direktør for BM orienterer styret om status og tiltak til gjentatte rammebrudd og at styret følger opp fremgang i risikoeiers handlingsplaner og gir føringer for nødvendige tiltak.

Bankens vedvarende rammebrudd kan redusere effekten av bankens løpende risikostyring ved at rammene ikke oppfattes som reelle og vil gjøre det vanskeligere å kommunisere endringer i risikobildet internt i banken. Ved brudd på rammer og måltall er det vesentlig at dette adresseres med konkrete tiltak for å bringe eksponeringen innenfor rammen innen en rimelig tid.

Finanstilsynet er orientert om at overskridelsene for flere av indikatorene kan relateres til enkeltengasjementer. I rammeverket for å styre risiko bør banken ta høyde for at

² Kostnader delt på inntekter, kostnadsgrad.

enkeltengasjementer kan gå i mislighold. Finanstilsynet ber styret følge opp at risikoeksponeringen for BM-porteføljen bringes innenfor vedtatt risikotoleranse.

Kredittrisiko – bedriftsmarked

Risiko i porteføljen og tapsavsetningsnivå

Finanstilsynet mener at banken har betydelig risiko i utlånsporteføljen til bedriftsmarkedet.

Banken har en høy misligholdsandel på BM-området og andelen er høyere enn sammenlignbare banker både ved utgangen av 2023 og per tredje kvartal 2024. I tillegg har banken en stor andel av BM-porteføljen klassifisert i høy risikogruppe,⁵ og ved utgangen av 2023 var andelen utenfor bankens interne ramme for høyrisiko.

Finanstilsynets analyser per årsslutt 2023, samt per tredje kvartal 2024, viser at banken har lav tapsavsetningsgrad på BM-lånene i trinn 3 (misligholdte lån) og lavere enn sammenlignbare banker. Ifølge styrets svarbrev har banken etter det stedlige tilsynet etablert ny rutine og endret retningslinjer for oppfølging av tapsavsetninger på trinn 3-lån. Ny rutine medfører blant annet at kontantstrømmene for individuelt beregnede tapsavsetninger i trinn 3 blir neddiskontert, samt at inndrivelseskostnader hensyntas. Styret forventer at ny rutine kan øke avsetningsgraden i trinn 3 fremover. Finanstilsynet merker seg opplysningen i svarbrevet om at styret vil følge utviklingen av avsetningsgraden i trinn 3 tett.

Andrelinjekontroll av IFRS 9

I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at finansforetak skal ha uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for blant annet etterlevelse, med henvisning til finansforetaksloven § 13-5 (2). Finanstilsynet tok opp spørsmålet om bankens andrelinjefunksjon dekker etterlevelse av IFRS 9 på en tilstrekkelig måte.

I styrets svar er det listet opp kontroller på IFRS 9-området som gjennomføres av andrelinjefunksjonen. Finanstilsynet merker seg at omfanget er utvidet i forbindelse med endrede rutiner og endret prosess per 2. kvartal 2024. Styret viser til to tilfeller i første halvår 2024 hvor risikostyringsfunksjonen har avdekket svakheter i bankens etterlevelse av IFRS 9. Finanstilsynet noterer styrets vurdering av at bankens etterlevelse av IFRS 9 er tilstrekkelig dekket av andrelinjefunksjonen.

Innvilgelse av kreditt – vurdering av kundens bærekraftsrisiko

Banken har startet arbeidet med å inkludere vurdering av bærekraftsrisiko ved innvilgelse av kreditt. Banken bruker blant annet en ESG-modell som kartlegger bærekraftsrelaterte risikoer hos BM-kunder, og modellen gir kunder i utvalgte bransjer en bærekraftscore.

I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at ved innvilgelse av kreditt og vurdering av betjeningsevne, bør banken vurdere sannsynlighet for at kunden kan få finansielle problemer som følge av risikoer knyttet til bærekraft og klima.⁶ Banken må vurdere hvordan klimaendringer og overgangen til et lavutslippssamfunn påvirker kundens kontantstrømmer.

⁵ Høyrisiko dekker PD-nivåer fra 5 til 100 prosent.

⁶ Jf. [EBA/GL/2020/06](#) og [Finanstilsynets modul for kredittrisiko](#)

Finanstilsynet merker seg at banken sammen med andre banker i alliansen, har utarbeidet et utkast til felles rammeverk for finansiering av BM-kunder for å tilrettelegge for omstilling til klima- og miljøvennlige objekter og aktiviteter. Rammeverket skal bidra til å synliggjøre kostnadene relatert til omstilling og dermed bedre bankens grunnlag for å gjøre gode vurderinger ved innvilgelse av kreditt, som igjen bidrar til å redusere bankens overgangsrisiko. Banken har startet med tilpasninger i innvilgelsesmodellene i sektoren Eiendom Utleie. Finansiering av bygg med energimerke under et visst nivå, gir en kostnadsøkning i modellen som får betydning for kontantstrømmen i engasjementet.

Verdifastsettelse – bruk av yieldmatrise og krav til uavhengige verdsettere

Banken har rutine for oppdatering av yieldmatrise ved verdsettelse av næringsbygg og hvor det kommer frem at oppdatering av yieldmatrisen skal gjøres minimum årlig. I foreløpig rapport viste Finanstilsynet til at det bør fastsettes en trigger for hvilken økning i yield som skal medføre en generell revurdering av sikkerhetsverdiene knyttet til næringseiendomsporteføljen, noe som framgår av EBAs retningslinjer for innvilgelse og overvåking av lån (EBA/GL/2020/06). Finanstilsynet noterer at styret har bedt administrasjonen vurdere å innføre en regel for hvor stor økning i yield som skal medføre en revurdering av omsetningsverdi for sikkerhetsverdiene.

Finanstilsynet merker seg styrets svar om at det skal være uavhengig verdsetter også for de sikkerhetene som ikke overføres til Sparebank 1 Næringskreditt AS. Styret kommenterer at retningslinjene i kreditthåndboken for BM vil i forbindelse med årets oppdatering, gjøres tydeligere for å beskrive faktiske arbeidsprosesser på området.

Identifisering av misligholdte engasjement og merking av forbearance

I foreløpig rapport ba Finanstilsynet banken om å påse at enkeltengasjement rettidig blir identifisert og merket som misligholdt (UTP-merket), samt å påse at forbearance-merkingen er i tråd med regelverket.⁷ Gjennomgangen av engasjementer viste at enkelte engasjementer gikk direkte fra trinn 2 til konkurs, samt at det var engasjementer i trinn 3 med betalingslettelser som ikke var forbearance-merket. Finanstilsynet viser til at det er ulike regler for friskmelding av misligholdte engasjementer, avhengig av om engasjementet er forbearance-merket eller ikke. Ved delvis ettergivelse eller endrede vilkår er karanteneperioden minst ett år, jf. rundskriv 2/2020, se også kapittel 7 i retningslinjene fra EBA Guidelines on the application of the definition of default (EBA/GL/2016/07).

Finanstilsynet understreker viktigheten av korrekt og rettidig identifisering og merking av mislighold og betalingslettelser, for å avdekke svekkelser i porteføljekvalitet på et tidlig stadium. Finanstilsynet merker seg at etter styrets vurdering har banken gode rutiner for merking av betalingslettelser og mislighold. Styret har likevel bedt administrasjonen om å gjøre de skriftlige rutinene tydeligere. Styret har videre bedt om å få halvårlig rapportering fra kredittsjefene på gjennomførte kontroller på kredittområdet fra og med 2. halvår 2024, for å legge enda mer vekt på etterlevelse av rutinen.

Beregning av forventet kredittap – rutiner og retningslinjer

Finanstilsynet påpekte i foreløpig tilsynsrapport at bankens rutiner og retningslinjer knyttet til IFRS 9-regelverket er fragmentert, uoversiktlig og ikke fullstendig. Eksempelvis var det i bankens rutiner

⁷ Definisjon av og kravet til rapportering av betalingslettelser ("forbearance") følger av CRR artikkel 47b.

ikke omtalt kriterier for å flytte et lån fra trinn 1 til trinn 2 ved vesentlig økning av kredittrisiko, og rutinen omtalte ikke tydelig når banken skal foreta modellbasert eller individuelt vurdert tapsberegning. For å sikre god etterlevelse av rutiner og retningslinjer, er det nødvendig at disse er strukturert på en god måte og lett tilgjengelig for de ansatte.

Finanstilsynet noterer at styret i etterkant av tilsynet har gjennomgått og oppdatert den overordnede strukturen av rutiner og retningslinjer knyttet til IFRS 9. Beregninger og vurderinger av tapsnivå som gjennomføres per kvartalsslutt, dokumenteres nå i et eget dokument.

Beregning av forventet kredittap i trinn 3

For engasjementer i trinn 3 benytter banken enten individuelle tapsvurderinger eller modellbaserte tapsberegninger.

Ved individuell tapsberegning i trinn 3, beregner banken forventet kredittap for engasjementet som utlån fratrukket sikkerhetsverdier i tre forskjellige scenarier som sannsynlighetsvektes.⁸

I foreløpig tilsynsrapport omtalte Finanstilsynet enkelte elementer i bankens metode for individuelt beregnet tap for trinn 3-engasjementer. Ifølge rutinen skal banken utarbeide tre scenarier: kontrollert avvikling, konkurs i dag, fortsatt drift. I scenarioet for fortsatt drift var det verdiene av sikkerhetene som ble vektet, til tross for at det i dette scenarioet var lagt til grunn at sikkerhetene ikke skulle realiseres. Videre pekte Finanstilsynet på at banken ikke neddiskonterte forventede kontantstrømmer i noen av de tre scenarioene. Også i et scenario med konkurs og kontrollert avvikling, kan det medgå betydelig tid før banken mottar oppgjør og får tilgang på verdiene. Finanstilsynet viser til regnskapsregelverket som stiller krav om at tidsverdien av penger skal gjenspeiles i forventet kredittap.⁹

Videre kommenterte Finanstilsynet at inndrivelseskostnader ikke ble hensyntatt ved tapsberegningen.¹⁰

Finanstilsynet merker seg styrets kommentar om at banken har innført ny rutine for beregning av tap på engasjement med individuell tapsvurdering. Ved vurdering av forventet kredittap, skal banken nå legge til grunn neddiskonterte kontantstrømmer i aktuelle scenarier og ta hensyn til inndrivelseskostnader. Ny rutine skal gjennomføres for alle relevante engasjement innen årsskiftet.

Finanstilsynet tar dette til etterretning. Neddiskontering av kontantstrømmer kan også føre til nye problemstillinger, for eksempel i tilfeller der nåverdien av kontantstrømmene overstiger utlånets verdi. Finanstilsynet viser i denne forbindelse til omtale i punkt 4.3.2 i samlereport etter tematilsynet om regnskapsføring av utlån etter IFRS 9.

De modellbaserte tapsberegningene benyttes der det er konkludert med at behovet for individuelle tapsavsetninger ikke er til stede.

I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på svakheter i den modellbaserte beregningen i trinn 3 sett opp mot IFRS 9-regelverket, bl.a. ved fastsettelse av LGD. Styret kommenterer at banken ikke er vesentlig påvirket av modellsvakheten, da banken ikke benytter modellberegnete avsetninger i trinn 3 annet enn for å etablere et minimumsnivå. Styret opplyser imidlertid at alliansen arbeider

⁸ Rutine for forventet tapsavsetninger etter IFRS 9 for BM.

⁹ IFRS 9.5.5.17b

¹⁰ IFRS 9 B5.5.55

med å etablere nye LGD-beregninger for misligholdte engasjementer, og det forventes at dette arbeidet ferdigstilles i løpet av 2024.

Finanstilsynet viser til at IFRS 9 ikke setter bestemte krav til metoder, modeller eller teknikker for å måle forventet kredittap. Banken kan derfor benytte modeller eller foreta individuelle kontantstrømsvurderinger for å beregne forventet kredittap på engasjementer i trinn 3. Uansett metode skal banken komme frem til et forventningsrett estimat, som skal gjenspeile et objektivt og sannsynlighetsvektet beløp som bestemmes gjennom å evaluere mulige utfall og hensyntatt tidsverdien av penger (nåverdi/neddiskontering). Estimatet skal baseres på rimelige forutsetninger.¹¹ Banken benytter de modellbaserte tapsberegningene der det er konkludert med at behovet for individuelle tapsavsetninger ikke er til stede. Finanstilsynet kommenterte under tilsynet at disse vurderingene ikke kom klart fram i saksdokumentene og det manglet dokumentasjon på hvilke forutsetninger som lå til grunn for estimatene. Finanstilsynet understreker at banken må foreta en grundig vurdering av om det foreligger behov for tapsavsetninger og at disse vurderingene dokumenteres. Finanstilsynet merker seg at banken vil, fra og med 3. kvartal 2024, dokumentere hvilke vurderinger som ligger til grunn for valg av metode. Finanstilsynet legger til grunn at styret påser at tapsavsetningene er forventningsrette og at dette gjelder både for de individuelt beregnede og de modellbaserte avsetningene.¹²

Opplysninger i årsregnskapet for 2023

I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at informasjon gitt i note 3 og 11 til årsregnskapet for 2023 ikke samsvarer med bankens praksis for å beregne tap i trinn 3. Videre mener Finanstilsynet at notene knyttet til tap og tapsavsetningene kan forbedres, blant annet krever IFRS 7¹³ at banken skriver ut definisjonen av mislighold¹⁴, og konkretiserer "objektive bevis på tap", det vil si når et lån er å anse som et trinn 3-lån.¹⁵

Finanstilsynet noterer at styret har bedt administrasjonen om å gjennomgå notene knyttet til tap for å sikre at opplysningene er i henhold til IFRS-regelverket, samt at det gis nødvendig informasjon for å forstå regnskapet.

Gruppering

Finanstilsynet har kontrollert bankens gruppering av utlån til næring (ENGA-rapporteringen) og funnet at banken har flere feil i gruppering av engasjement. Finanstilsynet har i sin test av bankens gruppering lagt til grunn at selskap som eier 50 prosent eller mer av et annet selskap, skal grupperes.

Feil i gruppering av lån vil påvirke beregningen av store engasjementseksponeeringen og enkeltkundekonsentrasjonen. For å sikre at banken har et riktig grunnlag for å styre konsentrasjonsrisikoen, er det viktig at styret iverksetter tiltak for bedre gruppering av enkeltengasjementer og overholder sitt ansvar om å identifisere, styre, overvåke og kontrollere konsentrasjonsrisikoen i foretaket, iht. CRR/CRD-forskriften § 35.

¹¹ IFRS 9.5.5.1

¹² Finansforetaksloven § 13-14

¹³ Regnskapsstandarden som omhandler noteopplysninger til finansielle instrumenter.

¹⁴ IFRS 7.35Fb

¹⁵ IFRS 7.35Ga

Finanstilsynet tar til etterretning at banken har etablert en årlig kontroll av gruppering av bankens utlån mot aksjonærregisteret.

Likviditetsrisiko

Redusert mål for innskuddsdekning

Bankens innskuddsdekning¹⁷ har vært fallende over tid. Innskuddsdekningen 31. desember 2021 var 57,5 prosent, mens den to år senere var 53 prosent.

Innskuddsdekningen har fortsatt å falle videre i 2024.

Styret har i likviditetsstrategien fastslått at banken skal ha en lav risikoprofil for å sikre langsiktig finansiell stabilitet og underbygge bankens besluttede risikoprofil. I bankens tilsvarende fastholdes ambisjonen om at likviditetsrisikoen skal ha en lav risikoprofil. Videre skriver styret i sitt tilsvarende at rammen er å forstå som en minimumsramme og ikke en operativ målsetning.

Likviditetsrisiko påvirkes av enkeltelementene i bankens finansiering. Utfordringer knyttet til ett av enkeltelementene¹⁸ i finansiering kan smitte over på den samlede, oppfattede likviditetsrisikoen av banken. Finansieringen skal sikres i normale tider og i en stresset situasjon. Likviditetsrisikoen og tilgangen på likviditet og ulike typer finansiering vil avhenge av om risikoen kun gjelder denne banken (idiosynkratisk) eller om den gjelder flere banker (systematisk).

Finanstilsynet mener det er viktig at styret ikke setter rammer som følge av den faktiske utviklingen i banken, framfor en grunnleggende vurdering av risikoviljen og ønsket finansiering av banken over tid. Finanstilsynet har merket seg at innskuddsdekningen faller videre og ber styret sikre at bankens likviditetsstrategi og -rammer er tilpasset styrets risikovilje og ønsket finansiering.

Løpetid for markedsfinansieringen

Gjennomsnittlig løpetid på markedsfinansiering har siden begynnelsen av 2021 variert mellom 4,2 år og 3,2 år. For en mellomstor bank med begrenset lang markedsfinansiering, både i antall utstedelser og volum, vil en viss fluktuasjon i løpetiden forekomme. Det er imidlertid viktig at styret, i lys av markedsfinansieringens betydning for bankens finansiering, tilstreber en lav refinansieringsrisiko og holder gjennomsnittlig løpetid høy. Dette bør reflekteres i rammene styret fastsetter.

Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret vurdere om løpetiden for markedsfinansieringen bør økes for å kompensere for en lavere ramme på innskuddsdekningen.

¹⁶ Av dokumentasjonen fremgår at risikoprofilen er både moderat og lav. Det ble avklart under tilsyn at det korrekte er lav risikoprofil.

¹⁷ Inkludert lån overført til kredittforetakene.

¹⁸ Innskudd, OMF-reserven, ekstern finansiering, kredittfasiliteter og ansvarlig kapital.

¹⁹ Markedsfinansiering med løpetid over ett år.

Kopi av denne rapporten bes sendt til bankens valgte revisor.

For Finanstilsynet

Håkon Rysst Heilmann
fungerende seksjonsleder

Ove Holstangen
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk.